

quid venisti? (Matth. xxvi, 50.) Ni fallor, ad solam civitatis custodiam, ut quantum satis est procuretur, opus est viro forti, spirituali, fideli: forti ad propulsandas injurias, spirituali ad deprehendendas insidas, fideli qui non quæ sua sunt quærat. Porro autem ad mores honestandos vel corrigendos, quod utique ad decorem pertinet sponsæ, quis non liquido agnoscat pernecessariam fore cum multa quidem diligentia disciplinæ censuram? Ea propter omnis, cui hoc opus incumbit, oportet ferveat zelo illo, quo accensus præcipuus ille emulor sponsæ Domini aiebat: *Emulor vos Dei emulatione: despondi enim vos uni viro virginem* **1538** *castam exhibere Christo* (II Cor. xi, 2). Jam quomodo in pascua divinorum educet eloquiorum greges Dominicos pastor idiota? Sed et si doctus quidem fuerit non sit autem bonus verendum ne non tam nutriat doctrina uberi, quam sterili vita noceat. Temere itaque et in hac parte hoc onus subitur absque scientia pariter, vitæque laudabili. Sed ecce, quod non laudamus, finis indicitur, ubi non erat finis. Evocamur in materiam alteram, et cui hanc cedere indignum (249). Angor undique, et quod ægrius feram ignoro, avelli ab ista, an distendi in illo: nisi quod utrolibet simul utrunque molestius. O servitute! o necessitate! non quod volo hoc ago, sed quod odi illud facio. Notate tamen ubi desinimus, ut quam cito in id redire liberum erit, inde mox ordiamur, in nomine sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXXXVII.

De malis pastoribus Ecclesiæ; item quomodo beati in cælo simul cum angelis adiutorio sunt electis adhuc peregrinantibus.

1. Eia expediti sumus! Diximus hesterno sermone, quales in via qua ambulamus, vellemus habere duces, non quales habemus. Longe dissimiles experimur. Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis, et qui, ut vulgo aiunt eam quasi addextrare videntur. Pauci admodum sunt qui non quæ sua sunt quærant, ex omnibus charis ejus. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum; quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi et ornati, circumamietati varietatibus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam sponsæ custodem? Unde vero hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum et aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est quod illa pauper, et inops, et nuda reliaquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exsanguis. Propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare; non est custodire,

(249) His verbis innuit Bernardus sermonem aliqua necessitate fuisse interruptum; ejusque finem aliquo signo indictum: sive id fuerit signum com-

sed perdere: non est defendere, sed exponere; non est instituere, sed prostituere; non est pascere gregem, sed mactare et devorare, dicente de illis Domino: *Qui devorant plebem meam, ut cibum panis* (Psal. xlii, 4; lvi, 5); et: *Quia comederunt Jacob, et locum ejus desolaverunt* (Psal. lxxviii, 7); et in alio propheta: *Peccata populi mei comedent* (Osee iv, 8); quasi dicat: Peccatorum pretia exigunt, et peccantibus debitam sollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero præpositorum, qui non plus invigilet subditorum vacuandis marsupiiis, quam vitis extirpandis? ubi qui orando flectat iram; qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur, graviora gravius manet iudicium.

2. Sine causa tamen vel his, vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed etsi litteris forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere; aut si forte legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectius sibi hoc facerent. Propterea relinquamus istos, non inventores sponsæ, sed venditores; et requiramus potius illos, a quibus sponsa se inventam loquitur. Et quidem illorum isti sortiti sunt ministerii locum, sed non zelum. Successores omnes cupiunt esse, imitatores pauci, O utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram! Vigilarent utique, sollicite servantes ab illis inventam sibi creditam. Imo vero evigilarent pro semet ipsis, nec sinerent de se dici: *Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt* (Psal. xxxvii, 12). Justa omnino querimonia, nec ad ullam justius, quam ad **1539** nostram referenda ætatem. Parum est nostris vigilibus quod non servant nos, nisi et perdant. Alto quippe demersi oblivionis somno, ad nullum Dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur, ut vel suum ipsorum periculum expavescant. Inde est ut non parcant suis, qui non parcunt sibi, perimentes pariter et pereuntes.

3. Sed enim quinam illi sunt vigiles, a quibus se inventam perhibet sponsa? Nempe apostoli, atque apostolici viri. Vere hi sunt qui custodiunt civitatem, idest eam ipsam quam invenerunt Ecclesiam, eoque vigilantius, quo nunc temporis gravius periclitantem conspiciunt, a malo utique domestico et intestino, sicut scriptum est: *Et inimici hominis domestici ejus* (Mich. vii, 6). Neque enim pro qua usque ad sanguinem restiterunt, suo derelinquunt patrocinio destitutam, sed protegunt et custodiunt eam die ac nocte. hoc est, in vita et in morte sua. Et si pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus (Psal. cxv, 15), non ambigo ego quin etiam tanto in morte potentius id agant, quanto in ipsa amplius confortatus est principatus eorum (Psal. cxxxviii, 17).

4. Sic ista asseris, ait quis, ac si oculis tuis videris ea; sunt autem ab humanis seclusa conspectibus.

munis mensæ, sive aliud quodvis negotium, cui hanc materiam cedere indignum ducit. Negotium potius indicant sequentis sermonis prima verba.

Cui ego: Si te tuorum oculorum testimonium fidele putas, testimonium Dei majus est. Et vero: *Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes: tota die et tota nocte, in perpetuum non tacebunt* (Isa. lxxii, 6). Sed de angelis, inquis, id dictum est. Non abnuo: omnes sunt administratorii spiritus (Hebr. i, 14). At quis me prohibeat itidem et de istis sentire, qui potentia quidem minime jam ipsis angelis impares sunt affectu autem et misericordia eo nobis forsitan germaniores existunt, quo natura conjunctiores? Junge et tolerantiam earumdem passionum et miseriarum, in quibus nos pro tempore adhuc versamur. Nihilne amplius miserationis pro nobis vel sollicitudinis operabitur in mentibus sanctis, quod et se transisse per eas procul dubio meminerunt? Nonne illa ipsorum vox est: *Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium?* (Psal. lxxv, 12). Quid? ipsi transierunt, et nos in mediis ignibus vel flectibus derelinquent, nec saltem manum porrigere dignabuntur periclitantibus filiis? Non est ita. Bene tecum agitur, o mater Ecclesia, bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ: de cælo et de terra venit auxilium tibi. Qui custodiunt te, non dormitant neque dormiunt. Custodes tui angeli sancti, vigiles tui spiritus et animæ justorum. Non errant qui te ab utrisque inventam spiritibus senserint, ab utrisque pariter custodiri. Et est hujus sollicitudinis ratio quibusque sua: his quidem, quod sine te non consumuntur; illis vero, quod nisi de te ad sui plenitudinem minime restaurentur. Nam quis nesciat, Satana cadente de cælo et ejus complicibus, numerum supernæ multitudinis parte non modica imminutum? De te itaque omnes consummationem expectant, alii numeri, alii desiderii sui. Agnosce proinde vocem in psalmo: *Me expectant justi, donec retribuatur mihi* (Psal. cxli, 8).

5. Et advertendum, quod non ista illos, sed illi istam potius invenisse referuntur, utque ego suspicor ad hoc ipsum studio destinati. Nam quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Denique habes loquentem in Evangeliiis: *Ite, ecce ego mitto vos* (Luc. x, 3); et: *Ite, prædicate Evangelium omni creaturæ* (Marc. xvi, 15). Ita est. Illa quærebat sponsum, et sponsum non latebat. Nempe qui in hoc ipsum excitaverat eam ut se quæreret, et dederat illi cor ad præcepta, et legem vitæ et disciplinæ, dummodo esset qui instrueret et doceret viam prudentiæ. Et misit in occursum ejus plantatores et rigatores, qui eam enutrent, et confirmarent in omni certitudine veritatis, hoc est, indicarent illi certamque redderent de dilecto; quia veritas est quam quærit, et quam vere diligit anima ejus. Et revera quis fidus verusve animæ amor, nisi utique is, quo veritas adamatur? Rationis sum compos, veritatis sum capax; sed utinam non forem, si amor veri defuerit. Horum quippe ramorum is fructus est, et ego radix. Non sum securus a securi, si absque eo inveniar. In illo nimirum **1540** naturæ munere illud divinæ imaginis enitere insigne haud dubium est, ex quo cæteris præstet animantibus.

A Inde est quod audent anima mea ad dulces castosque assurgere veritatis amplexus, et sic in amore ipsius tota securitate ac suavitate quiescere, si tamen inveniat gratiam in oculis tanti sponsi, ut dignam reputet, quæ ad hanc pertingat gloriam; imo ipse eam sibi exhibeat non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi. Quanti putas esse discriminis, quæve dignum pœna, tantum Dei donum otiosum tenere? Verum hoc alias.

6. Nunc vero sponsa quem quærebat, minime reperit; et quos non quærebat, reperta est ab ipsis. Audiant hoc, qui sine duce præceptore vias vitæ ingredi non formidant; ipsi sibi in arte spirituali existentes et discipuli pariter et magistri. Non sufficit hoc: etiam coæcervant discipulos sibi, cæci duces cæcorum. Quam multi ex hoc a recto tramite periculosissime aberrasse comperti sunt! Nimirum ignorantes astutias Satanae et cogitationes ipsius, factum est ut qui spiritu cœperant, carne consummarentur, abducti turpiter, lapsi damnabiliter. Videant proinde qui ejusmodi sunt, quomodo caute ambulent, et de sponsa exemplum sumant, quæ non prius ad eum, quem desiderabat, ullo modo valuit pervenire, quam sibi occurrerent, quorum magisterio uteretur ad cognoscendum de dilecto certe ad discendum timorem Domini. Seductori dat manum, qui dare dissimulat præceptori. Et qui dimittit oves in pascua absque custode, pastor est non ovium, sed luporum.

7. Nunc jam videamus de sponsa, quomodo se dicat inventam. Mihi enim insuete satis verbum inventionis posuisse videtur. Nam ita hoc dicit, ac si uno de loco Ecclesia venerit. Venit autem ab Oriente et Occidente, juxta verbum Domini (Matth. viii, 11). et a cunctis finibus terræ. Sed neque aliquando congregata est in unum locum, ubi ab apostolis seu ab angelis inveniretur deducenda vel dirigenda ad eum, quem diligit anima sua. Fueritne prius inventa quam collecta? Non; quia nec erat. Quamobrem si collectam, si congregatam, si certe, quod magis vocabulo Ecclesiæ competit, convocatam a prædicatoribus se dixisset, transissem simpliciter, minime in aliquo cunctabundus. Coadjuutores enim Dei sunt, quem et audire loquentem: *Qui non colligit mecum, dispergit* (Matth. xii, 30). Sed neque hoc mihi ab re videbitur, si dixerit quis ab eis fundatam sive ædificatam. Siquidem hoc fecerunt una cum illo, qui in Evangeliiis loquitur: *Et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi, 18); et: *Quia fundata est supra firmam petram* (Matth. vii, 25). Nunc vero nihil horum loquens, sed præter solitum quidem perhibens se inventam, cunctari aliquantum nos facit, atque in suspensionem adducit latere loco, quod sit diligentius intuendum.

8. Volebam, fateor, præterire, meque subducere huic scrutinio, cui sufficere non sentirem. Cæterum reminiscens in quantis æque dubiis et obscuris, vobis quidem sursum corda levantibus, etiam supra spem meam adjutum me senserim, pudet diffidentia: et

reprehendens timorem meum, adorior non quidem temere, quod timide fugiebam. Aderit, ut confide, solitum adiutorium: quod si minus, apud benevolos tamen auditores non erit otiosum quod volui. Verum hoc habebit sequens sermo principium; nam presentem hic claudimus. Ipse autem det vobis ea quæ dicuntur non solum tenere memoriter, sed et ardentem diligere, et efficaciter adimplere sponsus Ecclesiæ Jesus Christus, Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXXVIII

Quod sponsa, id est Ecclesia electorum, prædestinata est a Deo ante sæcula, et præventa ab eo ut quæreret eum et converteretur.

1. Ad verbum inventionis, si bene memini, illic stetimus et hæsimus scrupulosius videlicet **1541** B audientes quod sponsa a prædicatoribus suis se inventam dixerit. Porro causæ nostræ cunctationis et dubitationis a nobis expressæ sunt, et visum est aliquid esse quærendum; sed non enim calce sermonis, quo jam aretabamur, quod quæsitum est, potuit explicari. Quid restat, nisi ut debitum jam solvamus? In explicatione sacramenti magni, illud loquor, quod Doctor gentium interpretatus est, in Christo et in Ecclesia, sanctum castumque connubium (*Ephes. v, 32*); ipsum est opus nostræ salutis: in eo, inquam, tres sibi invicem cooperantur; Deus, angelus, homo. Et Deus quidem quidni operetur, et curam gerat nuptiarum dilecti Filii sui? Ipse vero (250) ac tota voluntate. Et utique per se ipse sufficeret, et absque adminiculo horum; hi autem sine ipso possunt facere nihil. Ergo quod ex illis ascivit in opus ministerii huius, non sibi solatium, sed profectum quæsitivis illis. Nam hominibus quidem merita locavit in opere, secundum illud: *Dignus est operarius mercede sua* (*Luc. x, 7*): te quia unusquisque secundum proprium laborem accipiet (*I Cor. iii, 8*), sive qui in fide plantat, sive qui rigat quod plantatum fuerit. Angelorum autem cum ad salutem humani generis ministerio utitur, nonne facit ut ab hominibus angeli diligantur? Nam quia ab angelis homines diligantur, inde vel maxime adverti potest, quod antiqua suæ civitatis damna ex hominibus resarcitum iri angeli non ignorant. Nec aliis profecto legibus regnum charitatis regi decebat, quam piis ipsorum qui pariter regnaturi sunt, mutuisque amoribus, et puris affectionibus in invicem, et in Deum.

2. Est autem in modo operandi differentia multa, pro cuiusque nimirum operarii dignitate. Deus nempe facit quod vult sola ipsa facilitate volendi, sine æstu, sine motu, sine præiudicio loci vel temporis, vel causæ, vel personæ. Est enim Dominus sabaoth, qui cum tranquillitate iudicat omnia (*Sap. xii, 18*). Est et Sapientia disponens omnia suaviter (*Sap. viii, 1*). Porro angelus non absque motu operatur, tam

(250) Supple superiori commate curam gerit.

(251) In codice S. Germani, quam corporali. Sed præfero, temporali, ut in Cisterciensi, ut respondeat superiori periodo, ubi Deus dicitur agere, sine præ-

A locali, quam temporali (251), sine æstu tamen. Homo autem nec ab æstu animi, nec a motu corporis animique liber est in operando. Denique cum timore et tremore suam ipsius iubetur operari salutem *Philipp. ii, 12*, atque in sudore vultus sui comedere panem suum (*Gen. iii, 19*).

3. His ita explicitis, intueri nunc mecum in hoc tam magnifico opere nostræ salutis tria esse quædam, quæ sibi vindicat auctor Deus, prævenitque in illis omnes auxiliares et cooperatores suos; prædestinationem, creationem, inspirationem. Quarum prædestinatio, non dico ab exortu Ecclesiæ, sed ne a mundi principio quidem principium habuit, non denique [*alias*, sane] a tempore illo vel illo: ante tempora est. Porro creatio cum tempore; inspiratio jam in tempore fit, ubi et quando vult Deus. Sane secundum prædestinationem nunquam Ecclesia electorum penes Deum non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur; nunquam non grata exstitit nunquam dilecta. Quidni audacter loquar arcanum, quod mihi de corde Dei promptus ille supernorum delator consiliorum aperuit? Paulum dico, qui, ut multa alia, ita hoc quoque de divitiis bonitatis eius non est veritus divulgare secretum: *Benedixit nos*, inquit, *in omni benedictione spirituali, in celestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in charitate*; et addit: *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipso, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo* (*Ephes. i, 3-6*). Nec dubium quin voce omnium electorum ista dicantur: et ipsi Ecclesia sunt. In illo igitur tam profundo æternitatis sinu, antequam in lucem opusque prodiret (252) huius creationis, quis illam vel beatorum spirituum invenire aliquo modo valuerit, nisi si cui ipsa æternitas Deus voluerit revelare?

1542 4. Sed et cum jam ad nutum creantis visa est emersisse in species formas que has factitias atque visibiles, non continuo tamen inventa est a quoquam hominum vel angelorum, eo quod non agnosceretur, imagine terrestris hominis adumbrata, et operta morti caligine. Sine quo profecto generalis velamine confusionis nemo filiorum hominum intravit hanc vitam, uno sane excepto, qui ingreditur sine macula. Emmanuel is est, qui tamen et ipse ex nobis, pro nobis nostri se induit maledicti, nostrique peccati similitudinem, non veritatem. Sic enim habes, quia apparuit in similitudine carnis peccati, ut de peccato dannaret peccatum in carne (*Rom. viii, 3*). De cætero unus omnibus per omnia introitus est, electis dico et reprobis. Non enim est distinctio. Omnes peccaverunt, et omnes capulum [*alias*, pileum] suæ verecundiæ portant. Propter hoc

judicio loci vel temporis.

(252) In aliis editis, opus prodiret, in recto: at rectius scripti, opusque in quinto casu, ut Ecclesia referatur ad prodiret.

itaque, etsi in rebus conditis jam creata existens Ecclesia, nec sic tamen a creatura ulla inveniri poterat vel agnosci, miro utroque modo interim lateas et intra gremium beatæ prædestinationis, et intra massam miseræ damnationis.

5. Cæterum quam celaverat ab æterno prædestinans Sapientia, et item creans Potentia minime prodierat ab initio (253); visitans profecto gratia suo in tempore revelavit, secundum operationem, quam ideo inspirationem supra nominavi, quod de sponsi spiritu humanis infusum spiritibus quidpiam fuerit in præparationem Evangelii pacis, id est parare viam Domino, atque Evangelio gloriæ ejus ad corda omnium, quotquot erant prædestinati ad vitam. Frustra vigiles laborassent in prædicando, si non hæc gratia præcessisset. Nunc vero videntes velociter currere verbum, et populos nationum ad Dominum in omni facilitate converti, concurrere in unitatem fidei tribus et linguas, atque in unam colligi matrem catholicam terminos terræ; cognoverunt de divitiis gratiæ, quæ a sæculis absconditæ tenebantur in abdito prædestinationis æternæ, et gavisii sunt eam se invenisse, quam ante sæcula Dominus elegerat in sponsam sibi.

6. Ex quo, ut opinor, clarum fit non otiosum esse, quod se inventam ab his sponsa testata est; sed propterea quod se ab ipsis collectam agnosceret, non electam; compertam, non conversam. Ei nempe ascribenda cuiusque conversio est, cui dicere necesse habent universi illud de psalmo: *Convertite nos, Deus salutaris noster* (*Psal. lxxxiv, 5*). Sed non æque illi fortassis inventionis vocem competenter aptarim, sicut conversionis. Imo vero sic est. Non est invenire Domino, sed prævenire, et inventionem præventio excludit. Denique quid inveniat, qui nihil unquam non novit? *Novit Dominus qui sunt ejus*, ait quidam (*II Tim. ii, 19*). Ipse vero quid? *Ego scio*, ait, *quos elegerim a principio* (*Joan. xiii, 18*). Plane quam ab æterno præscivit, quam elegit, quam dilexit, quam condidit, rationis non erat ab eodem perhiberi inventam. Præparatam tamen ab ipso ut inveniretur, fidenter dixerim. Nam, qui vidit, testimonium perhibuit: et scimus quia verum est testimonium ejus (*Joan. xix, 35*). *Vidi*, inquit, *civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cælo a Deo paratam tanquam sponsam ornatam viro suo* (*Apoc. xxi, 2*): isque e vigilibus unus, qui custodiunt civitatem. Sed audi ipsum ejus præparatorem, veluti digito eam demonstrantem vigilibus, sed sub tropo altero. *Levate oculos vestros*, ait, *et videte regiones, quia albæ sunt jam*, id est præparate, *ad messem* (*Joan. iv, 35*). Ex hoc paterfamilias operarios invitat ad opus, quando jam senserit sic omnia præparata, ut absque multo suo ipsorum labore gloriari et dicere queant, quoniam *coadjutores Dei sumus* (*I Cor. iii, 9*). Quid enim facturi sunt?

(253) In codice Germanensi: nec creans Potentia satis in manifesto eduxerat. Idem sensus.

A Nempe sponsam quæsituri, inventæque indicaturi de dilecto. Non enim suam quærent, sed sponsi gloriam quoniam sponsi amici sunt. Et pro hac non multum apud illam laborabunt: adest, jamque illum tota devotione requirit; **1543** in tantum præparata est voluntas ejus a Domino.

7. Denique necdum illis [*alias additur vigilibus*] quidquam loquentibus interrogat de dilecto, et prævenit prædicatores suos præventa ipsa præcunctans et dicens: *Num quem diligit anima mea vidistis?* (*Cant. iii, 3*). Bene proinde se inventam perhibuit ab his qui custodiunt civitatem, quæ a Domino civitatis præcognitam jam se noverat et præventam, quatenus illi talem eam invenirent, non facerent. Sic a Petro Cornelius, et Paulus ab Anania inventi sunt, nam ambo præventi a Domino erant et præparati. Quid Saulo paratius, qui supplici jam et mente et voce clamaverat: *Domine, quid me vis facere?* (*Act. ix, 6*). Nec minus Cornelius, qui eleemosynis et orationibus suis, Domino quidem eas sibi inspirante promeruit pervenire ad fidem (*Act. x, 4*). Ivenit quoque Philippus Nathanaelem; sed prius Dominus illum, cum esset sub ficu, jam viderat: quæ Domini visio, nunquid non præparatio fuit? Et Andreas Simonem fratrem suum nihilominus invenisse refertur, sed prævisum: æque a Domino atque præscitum, ut vocaretur Cephias, quasi fortis in fide (*Joan. i, 45, 48, 41, 42*).

8. Legimus de Maria quod inventa fuerat in utero habens de Spiritu sancto (*Matth. i, 18*). Existimo autem simile quid habere in hac parte sponsam Domini matri ipsius. Nisi enim et ipsa inventa esset habens de Spiritu sancto, nequaquam ab inventoribus suis tam familiariter requisisset de eo, cujus Spiritus est ille. Non sustinuit ut illi effarentur ad quid venissent; ipsa locuta est, et quidem ex abundantia cordis: *Num quem diligit anima mea vidistis?* Sciebat quia beati oculi qui vidissent, et admirans eos qui viderant aiebat: *Num vos estis, quibus videre donatum est, quem tot reges ab prophetæ voluerunt videre, et non viderunt? Num vos estis qui meruistis in carne aspicere Sapientiam, in corpore Veritatem, in homine Deum? Multi dicunt, Ecce hic est, et ecce illic: sed ego tutius mihi arbitror fidem accommodare vobis, qui manducastis et bibistis cum eo, postquam resurrexit a mortuis. Et hoc dictum sit de eo, quod sponsa seiscitata est a vigilibus. Si quo minus, supplebitur sermone alio. Nunc autem ex hoc vel maxime liquet præventam fuisse a Spiritu sancto; ab his vero qui custodiunt civitatem inventam compertamque, quod vere ipsa sit quam præscivit et prædestinavit ante sæcula Deus, præparavitque dilecto Filio suo delicias sempiternas in sæculis æternis, ut sit sancta et immaculata in conspectu ejus, germinans sicut lilium, et florens in æternum ante Dominum Patrem Domini mei Jesu Christi, sponsi Ecclesiæ, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.*

SERMO LXXIX.

De amore tenaci et indissolubili, quo anima tenet sponsum: item de reditu sponsi in fine sæculi ad Synagogam Judæorum salvandam.

1. Num quem diligit anima mea vidistis? Cant. III, 3.) O amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose, qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cætera, contemnens omnia præter te, te contentus! Confundis ordines, dissimulas usum, modum ignoras; totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod consilii judicive esse videtur, triumphas in temetipso, et redigis in captivitatem. En omne quod cogitat ista, et quod loquitur, et sonat, te redolet, et aliud nihil: ita tibi ipsius et cor vindicasti, et linguam. Ait: Num quem diligit anima mea vidistis? Quasi vero hi sciunt quid cogitet ipsa. Quem diligit anima tua, de ipso sciscitaris? Et non habet nomen? Quænam vero tu, et ille quis? Et hæc ita dixerim propter singularitatem eloquii, et insignem verborum incuriam, qua præsens scriptura cæteris dissimilis satis apparet. Unde in epithalamio hoc non verba pensanda sunt, sed affectus. Cor ita, nisi quod amor sanctus, quem totius hujus voluminis unam constat esse materiam, non verbo sit æstimandus aut lingua, sed opere et veritate? **1541** Amor ubique loquitur: et si quis horum quæ leguntur cupit adipisci notitiam, amet. Alioquin frustra ad audiendum legendumve amoris carmen, qui non amat, accedit: quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim Græce loquentem non intelligit qui Græcum non novit, nec Latine loquentem, qui Latinus non est, et ita de cæteris; sic lingua amoris ei qui non amat, barbara erit, eritque sicut æs sonans, aut eymbalum tinniens (I Cor. XIII, 1). Isti vero (vigiles loquor) quoniam de Spiritu et ipsi acceperunt ut ament, sciunt quid loquitur Spiritus, et amoris vocibus optime compertis sibi, in promptu habent respondere in simili lingua, id est studiis amoris pietatisque officii.

2. Denique, ita in brevi edoctam emittunt de eo quod quærit, ut dicat: Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea. Bene paululum, quia verbum abbreviatum fecerunt ei. Symbolum fidei tradentes. Et quod sequitur, tale est. Oportebat quidem sponsam transire per eos, per quos cognosceret veritatem; sed tamen et pertransire. Nisi enim pertransisset et ipsos, non invenisset quem quærebat. Atque hoc ipsum suasam (254) ab illis non ambigas. Non enim prædicabant semetipsos, sed Dominum suum Jesum, qui absque dubio et supra ipsos est, et ultra. Unde et ait: Transite ad me, omnes qui concupiscitis me (Eccli. XXIV, 26). Nec sufficebat transire, sed et pertransire docetur. Siquidem pertransierat is quem vestigabat. Non modo enim de morte ad vitam transierat, sed pertransierat ad gloriam. Quidni etiam hanc oportuit pariter pertran-

(254) Ita manuscriptorum. Editi, suorum.

sire? Alioquin non poterat apprehendere, quem non per eadem vestigia sequeretur quocumque ierat.

3. Et ut quod dico clarius sit, si Dominus meus Jesus surrexisset quidem a mortuis, sed ad cælos minime ascendisset, non poterat dici de eo, quod pertransierit, sed tantum transierit; ac per hoc sponsam illum quærentem transire solummodo oporteret, non pertransire. Nunc vero, quoniam jam resurgendo transierat, et adjecerat pertransire, utique ascendendo; merito se etiam ista non transisse, sed pertransisse perhibuit, quæ hunc quidem fide et devotione ad cælos usque secuta est. Igitur credere resurrectionem transire est, credere etiam ascensionem pertransire. Et fortasse (quod una dierum dixisse me memini cum tractarem [Serm. 1 in festo Paschæ]) noverat illam, istam non noverat. Ergo, quod sibi deerat instructa ab illis, quia scilicet qui resurrexerat, etiam ascendisset; ascendit et ipsa pariter, hoc est pertransiit, et invenit. Quidni invenit pertingens mente [alias, fide], ubi ille corpore est? Paululum cum pertransissem eos. Et bene eos: nam tam ipsos, quam cætera membra sua, quæ sunt super terram, caput nostrum punctis præcessit duobus atque transcendit, resurrectione, ut jam diximus, et ascensione. Etenim primitiæ Christus. Quod si ille præcessit; et fides nostra. Ubi enim illa eum non sequeretur? Si ascenderit in cælum, ipsa illic est; si descenderit in infernum, adest: et si sumpserit pennas suas diluculo et habitaverit in extremis maris, illuc, ait, manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua (Ps. CXXXVIII, 8-10). Nonne deoique secundum hanc omnipotens et summus bonus Pater sponsi consuscitavit, et consedere nos fecit in dextera sua (alias additur in coelestibus)? Atque hoc pro eo quod dixit Ecclesia, quia pertransivi eos; quoniam et semet pertransiit, fide stans, quod nequum re ipsa pervenit. Arbitror et illud planum, cur se pertransisse potius, quam transisse dicere maluit. Et nos transeamus ad ea quæ sequuntur.

4. Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ. Ita est, ex tunc et deinceps non deficit genus Christianum, nec fides de terra, nec charitas de Ecclesia. Venerunt flumina, flaverunt venti, et impegerunt in eam, et non cecidit, eo quod fundata esset supra petram (Matth. VII, 25). Petra autem est Christus. Itaque nec verborum philosophorum, nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis persecutorum potuit ista, aut poterit aliquando separari a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu (Rom. VIII, 39): adeo fortiter **1545** tenet quem diligit anima sua, adeo illi adherere Deo bonum est. Glutino bonum est, ait Isaias (Isa. XLI, 7). Quid hoc tenacius, glutino, quod nec aquis eluitur, nec ventis dissolvitur, nec scinditur gladiis? Denique, aquæ multæ non poterunt exstinguere charitatem (Cant. VIII, 7). Tenui eum, nec dimittam. Et sanctus patriarcha: Non te, inquit, dimittam, nisi benedixeris mihi (Gen. XXXII, 26). Ita ista non vult eum dimittere, et forte

magis quam patriarcha id non vult, quia nec pro benedictione quidem: siquidem ille benedictione accepta demisit eum, hæc autem non sic. Nolo, inquit, benedictionem tuam, sed te. Quid enim mihi est in cælo, et a te quid volui super terram (Psal. LXXII, 25). Non dimittam te, nec si benedixeris mihi.

5. Tenui eum, nec dimittam. Nec minus forsitan ille teneri vult, cum perhibeat dicens: Deliciæ meæ esse cum filiis hominum (Prov. VIII, 31): quodque pollicens ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (Matth. XXVIII, 20). Quid hæc copula fortius, quæ una duorum tam vehementi voluntate firmata est? Tenui eum, inquit. Sed nihilominus ipsa vicissim tenetur ab eo quem tenet, cui alibi dicit: Tenuisti manum dexteram meam (Psal. LXXII, 24). Quæ tenetur et tenet, quomodo jam cadere potest? Tenet fidei firmitate, tenet devotionis affectu. Ad nequaquam diu teneret, si non teneretur. Tenetur autem potentia et misericordia Domini. Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ. Magna Ecclesiæ charitas, quæ ne æmulæ quidem Synagogæ suas delicias invidet. Quid benignius, quam ut, quem diligit anima sua, ipsum communicare parata sit et inimicæ? Nec mirum tamen, quia salus ex Judæis est (Joan. IV, 22). Ad locum unde exierat, revertatur Salvator, ut reliquæ Israel salvæ fiant. Non rami radici, non matri filii ingrati sint. Non rami radici invident quod ex ea sumpserunt: non filii matri, quod de ejus suxere uberibus. Teneat itaque Ecclesia firmiter salutem, quam Judæa perdidit, ipsa apprehendit donec plenitudo gentium introeat, et sic omnis Israel salvus fiat. Velit in commune communem venire salutem, quæ sic ab omnibus capitur, ut nil singulis minuatur. Utique hoc facit, et plus. Quid plus? Quod et nomen sponsæ illi optat, et gratiam. Prorsus super salutem hoc.

6. Incredibilis charitas, si non sermo quem locuta est ipsa, fecisset fidem. Dixit enim, si advertisti, velle se introducere quem tenebat, non modo in domum matris, sed et in cubiculum quoque, quod est prærogativæ indicium. Sufficiebat ad salutem, si domum intraret: at secretum cubiculi signat gratiam. Hodie, ait, huic domui salus facta est (Luc. XIX, 9). Quidni sit domesticis salus, Salvatore ingresso domum? Sed quæ in cubiculum meretur recipere, seorsum habet secretum suum sibi. Salus domui fit; thalamo deliciæ reconduntur. In domum matris meæ introducam eum, inquit. In quam domum, nisi de qua olim prænuntiavit Judæis: Ecce relinquet vobis domus vestra deserta? (Luc. XXI, 35.) Fecit quod dixit, sicut habes et de hoc testimonium ejus in propheta: Reliqui, ait, domum meam, dimisi hæreditatem meam (Jerem. XII, 7): et nunc ista pollicetur reducere illum, et domui matris suæ perditam salutem

(255) Habitus post concilium Remense anni 1148, in quo damnatus Gillebertus.

restituere. Et si hoc parum videtur, audi quid boni adjiciat: Et in cubiculum genitricis meæ. Qui ingreditur thalamum, sponsus est. Magna amoris potentia! Salvator indignabundus exierat de domo et hæreditate sua: et nunc ad hujus gratiam mitigatus inflectitur ita, ut redeat non modo Salvator, sed et sponsus. Benedicta tu a Domino filia, quæ et indignationem compescis, et hæreditatem restituis. Benedicta tu matri tuæ, ejus beneficio avertitur ira, revertitur salus, revertitur qui dicat illi: Salus tua ego sum (Psal. XXXIV, 3). Non sufficit hoc; addat et dicat Desponsabo te mihi in fide, desponsabo te mihi in iudicio et justitia desponsabo te mihi in misericordia et miserationibus (Ose. II, 19, 20). Sed memento quia, quæ has conciliat amicitias, sponsa est. Quomodo ergo sponsum, et hunc sponsum alteri cedit, ne dicam cupit? Non est ista. Cupit quidem illum matri filia bona, non tamen ut cedat illi, sed ut communicet. Sufficit unus duabus, nisi quod jam non erant duæ, sed una **1546** in ipso. Ipse est enim pax nostra, qui facit utramque unam, ut sit una sponsa, et sponsus unus Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedicta in sæcula. Amen.

SERMO LXXX (255).

De imagine sive Verbo Dei, et anima quæ ad imaginem est, subtilis disputatio: et de errore Gilleberti Pictavenensis episcopi.

1. Quidam vestrum, ut comperi, minus æquo animo ferunt, quod ecce jam per aliquot dies, dum stupori et admirationi sacramentorum inhærere delectat, sermo quem ministramus, aut nullo fuerit, aut exiguo admodum moralium sale conditus. Id quidem præter solitum. Sed num quæ dicta sunt, revivere licet? Non procedo, nisi prius revolvam omnia. Eia, dicite, si recordamini, a quonam Scripturæ leco cœperit defraudatio hæc, ut rursus inde adoriar. Meum est resarcire damna, imo domini, de quo totum præsumimus. Quo itaque repetendum principio? An inde: In lectulo meo quæsi vi per noctes quem diligit anima mea? (Cant. III, 1.) Ni fallor, inde. Abhinc tantum et deinceps cura una fuit mihi, harum allegoriarum densa discussa caligine, ponere in lucem Christi et Ecclesiæ secretas delicias. Igitur redeamus ad indaganda moralia. Nec enim mihi poterit esse pigrum, quod vobis commoium fuerit. Atque hoc ita congrue fiet, si quæ dicta sunt in Christo et in Ecclesia, Verbo animæque eadem nihilominus assignemus.

2. Sed dicit mihi aliquis: Quid tu duo ista conjungis? quid enim animæ et Verbo? Multum per omnem modum. Primo quidem, quod naturarum tanta cognatio est, ut hoc imago, illa ad imaginem sit. Deinde, quod cognationem similitudo testetur. Nempe non ad imaginem tantum, sed ad similitudinem facta est. In quo similis sit quæris? Audi de imagine prius. Verbum est veritas, est sapientia, est justitia: et hæc imago. Cujus? Justitiæ, sapientiæ et veritatis. Est enim imago hæc justitia de jus-